

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Педагогічний факультет

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціально-педагогічна діяльність з дітьми і молоддю з особливими потребами

Освітня програма Соціальна робота
Спеціальність 231 Соціальна робота
Галузь знань 23 Соціальна робота

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “27” серпня 2021р.

м. Івано-Франківськ – 2021р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу (зразок)
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу (зразок)
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Соціально-педагогічна діяльність з дітьми і молоддю з особливими потребами
Освітня програма	Соціальна педагогіка
Спеціальність	231 Соціальна робота
Галузь знань	23 Соціальна робота
Освітній рівень	бакалавр
Статус дисципліни	вибіркова
Курс/семестр	2/4
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 12 год. Семінарські заняття – 18 год. Самостійна робота – 60 год.
Мова викладання	українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua

2. Опис дисципліни

За роки незалежності України соціальна робота пройшла кілька етапів становлення і розвитку. За цей час створено державну систему центрів соціальних служб сім'ї, дітей та молоді, виникли різноманітні служби, ініціаторами яких стали як державні структури так і громадські організації.

В умовах сьогодення інтеграція дітей і молоді з особливими потребами в суспільство є одним з провідних напрямів роботи різноманітних соціальних інститутів та громадських організацій. Соціальна реабілітація дає їм можливість адаптуватися до умов соціального середовища з урахуванням особливостей їх функціональної недієздатності. Втім, через ряд об'єктивних і суб'єктивних причин наше суспільство ще не готове до широкомасштабного вирішення даної проблеми. Вагоме місце у підготовці таких фахівців займає вивчення соціально-педагогічних дисциплін, зокрема курсу “Соціально-педагогічна діяльність з дітьми і молоддю з особливими потребами”.

Метою вивчення навчальної дисципліни є ознайомити студентів з діяльністю соціального педагога, яка спрямована на соціальну реабілітацію і інтеграцію дітей і молоді з особливими потребами в суспільство, а також подолання стереотипу щодо їхньої неповноцінності.

Завдання курсу:

- Розкрити зміст понять: «люди з особливими потребами», «люди з функціональними обмеженнями», «інваліди», «інвалідність»;
- Ознайомити студентів з нормативно-правовою базою щодо роботи з людьми з особливими потребами;
- Охарактеризувати проблеми людей з функціональними обмеженнями та їх сімей, ознайомити студентів з їх проблемами ;
- Ознайомити студентів з потребами людей з функціональними обмеженнями: навчання в загальноосвітніх школах, професійно-технічна та вища освіта;
- Обґрунтувати основні принципи, методи і форми роботи соціального педагога з людьми з особливими потребами та їх сім'ями;
допомогти майбутньому соціальному педагогу через розширення інформаційного поля сприяти соціальній допомозі, адаптації і реабілітації людей з особливими потребами в суспільство.

Компетентності

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні фахові завдання та практичні проблеми у галузі соціальної роботи та соціальної педагогіки під час професійної діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки щодо проведення досліджень, здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності - здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатності планувати та управляти часом; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; навичок використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатності вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; вміння виявляти, ставити, вирішувати проблеми; здатності приймати обґрунтовані рішення; здатності працювати в команді; навичок міжособистісної взаємодії; здатності мотивувати людей та рухатися до спільної мети; визначеності і наполегливості з поставлених завдань і взятих обов'язків.

Спеціальні, фахові компетентності - здатності оцінювати соціально-політичні процеси, пов'язані із соціальним розвитком держави; здатності аналізувати існуючу нормативно-правову базу, що визначає соціальну роботу та соціальне

забезпечення; здатності до аналізу психічних властивостей, станів і процесів, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади; здатності до діяльності з попередження соціальних ризиків, складних життєвих обставин, запобігання та вирішення соціальних конфліктів; здатності до розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб; здатності вивчати соціальну проблему за допомогою методів і форм соціально-педагогічної роботи; здатності оцінювати проблеми, потреби, специфічні особливості та ресурси клієнтів; здатності розробляти шляхи подолання проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення; здатності до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей; здатності ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту; здатності до розробки та реалізації соціальних проектів і програм для системи служб соціальної роботи; здатності дотримуватися етичних принципів і стандартів соціальної роботи; здатності до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері

Програмні результати навчання (мають співпадати з матрицею ОП)

РН 17.Встановлювати та підтримувати взаємини з дітьми та молоддю, іншими фахівцями на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів фахової діяльності.

РН 18.Налагоджувати співпрацю з представниками різних професійних груп та громад; використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів дітей та молоді.

РН 20.Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання.

РН 21.Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

3. Структура курсу (зразок)

№	Тема	Результати навчання	Завдання
1.	Інвалідність як соціальна проблема	Розглянути проблему: проблема термінологічного визначення щодо людей з особливими потребами; соціальну політику та її вплив на здійснення соціальної допомоги людям дітям і молоді з особливими потребами; моделі соціальної	Опрацювати відповідні наукові джерела, поточний контроль, виконання індивідуальних завдань, самоконтроль.

		допомоги дітям і молоді з особливими потребами; ресурси в роботі з дітьми і молоддю з особливими потребами; діяльність СССДМ у роботі з дітьми і молоддю з особливими потребами; нормативно правове забезпеченні освіти дітей і молоді з особливими потребами.	
2	Особливості розвитку дітей з особливими потребами	Охарактеризувати соціально-психологічні особливості дітей з порушенням опорно-рухового апарату, особливості розвитку з порушенням інтелекту і психічними захворюваннями, соціально-психологічні особливості дітей з порушеннями слуху, особливості розвитку дітей з порушеннями зору, соціально-психологічні особливості дітей з порушеннями роботи внутрішніх органів.	Опрацювати відповідні джерела, самостійна робота, тестування, самоконтроль.
3	Психологічний, соціально-психологічний супровід дітей з особливостями розвитку дітей у звичайній школі	Розглянути етапи психологічної, соціально-педагогічної діагностики розладів розвитку дітей; організацію коригувальних занять і головні напрямки роботи з дітьми з розладами слуху; роботу з дітьми з розладами зору і з розладами	Опрацювати джерела, поточний контроль (усне опитування, виконання індивідуальних завдань): періодичний контроль самостійна робота, тестування, презентації доповідей, самоконтроль.

		мовлення; роботу з дітьми з затримкою психофізичного розвитку, з розумово-відсталими дітьми і з дітьми з розладами емоційно-вольової сфери.	
4	Основи готовності вчителів до педагогічної діяльності з дітьми особливими потребами	Розглянути стан проблеми готовності вчителя до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю з особливими потребами; зміст та психологічну структуру готовності вчителя; методику діагностики вчителя до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю з особливими потребами; корекційну роботу з підвищення рівня готовності вчителя до педагогічної діяльності дітьми з обмеженими можливостями.	Опрацювати відповідні наукові джерела, поточний контроль (усне опитування, виконання індивідуальних завдань): періодичний контроль, самостійна робота, тестування, самоконтроль.
5	Особливості соціальної реабітації дітей і молоді з особливими потребами.	Розглянути загальні психолого-педагогічні аспекти реабілітації людини з обмеженими можливостями; основні завдання реабілітації; специфіку соціальної реабілітації людей з особливими потребами з порушенням опорно-рухового апарату; специфіку соціальної реабілітації слабчучих, осіб з порушенням зору, з	Опрацювати відповідні наукові джерела, , виконання індивідуальних завдань (планування навчально-виховної, соціально-педагогічної, роботи в групах для дітей з особливими потребами); самостійна робота, презентації доповідей, тестування, самоконтроль.

		психічними розладами і інтелектуальною недостатністю.	
6	Робота соціального педагога з сім'ями, що виховують дитину з особливими потребами.	Розглянути особливості соціальної роботи з батьками, що виховують дитину-інваліда; проблеми життєдіяльності сім'ї, яка виховує дитину з особливими потребами; зміст, форми і методи соціальної роботи з батьками, що мають дитину з обмеженими можливостями; моделі роботи з сім'єю, що має дитину з обмеженими можливостями; оцінка ефективності роботи з сім'ями, що мають дітей з особливими потребами.	Опрацювати відповідні наукові джерела, поточний контроль, самоконтроль. Розробити соціальний проект, орієнтований на вирішення проблем дітей і молоді з особливими потребами чи їх сімей в умовах нашого міста.

4. Система оцінювання курсу (зразок)

Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Семінарське заняття	45
Самостійна робота	5
Контрольна робота	50
Залік	
Максимальна кількість балів	100

5. Оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Вид контролю – залік. Максимальна оцінка – 100 балів, з них – 50 балів за написання контрольної роботи та 50 балів – за практичні заняття (45 балів за поточне оцінювання та 5 балів – самостійну роботу. По завершенні теоретичного навчання середнє арифметичне усіх отриманих оцінок у 5-бальній шкалі множиться на ваговий коефіцієнт 5, відповідно – максимальний бал за усі отриманні заняття у підсумку може скласти 45 балів.
Вимоги до письмової роботи	Концептуально конкретне й емпірично верифіковане висвітлення питань і завдань
Семінарські заняття	Максимальна оцінка – 50 балів (45+5)
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50 % завдань

6. Ресурсне забезпечення

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 134 с.
2. Богданов С. Соціальний захист інвалідів. Український та польський досвід / Наук. ред. к. е. Н. Олена Палій. – К.: вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2002. – 93 с.
3. Бистрота Ю. Психологічні аспекти проблем конфліктної поведінки дітей з вадами розумового розвитку // Дефектологія. – 2006. - №1. – С. 36-38.
4. Бріскін, Ю. А. Спорт інвалідів [Текст]. / Юрій Аркадійович. Бріскін. – К. : Олімпійська Література, 2016. – 264 с.
5. Ворошук О. Д., Лемко Г. І. Розвиток дітей з інтелектуальними порушеннями в процесі гри / Технології забезпечення роботи практичного психолога з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами: Збірник наукових робіт учасників круглого столу та науково-методичного семінару (19 березня 2021 р., Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, лабораторія психології спілкування) [Електронний ресурс] / за наук. ред. Г. М. Бевз, І. В. Петренко, В. І. Юрченко // Вісник педагогіки і психології. – Вип. 27. – К. : ІСПП НАПН України, 2021. – 148 с. – URL: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._Випуск_27 С. 30-34.
6. Ворошук О., Лемко Г. Професійна підготовка соціальних педагогів до інклюзивного навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в ЗОШ/ Гірська школа українських карпат. № 21 (2019). С. 98-102.
7. Висоцька А. Планування позакласної роботи у групі спеціальних шкіл-інтернатів для дітей з особливими потребами // Дефектологія. – 2000. - №3. – С. 9-12.
8. Гузь Н. Реабілітаційні заходи для дітей-інвалідів // Психолог. – 2004. - №10-11. – С. 62-64.
9. Григорев А. Проблеми взаємин у родинах, де є діти з аномаліями // Дефектологія. – 2014. - №1. – С. 48-49.

10. Дегтяренко, Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами [Текст] : навчальний посібник / Тетяна Миколаївна Дегтяренко, Л. С. Вавіна. – Рек.МОН. – Суми : ВТД"Університетська книга", 2008. – 302 с.
11. Долинний Ю. Проблема соціалізації дітей з особливостями психофізичного розвитку в сучасній педагогічній літературі // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2007. - №2. – С. 53-58.
12. Забезпечення рівних можливостей для навчання студентів з інвалідністю: Метод. посіб. для викладачів щодо роботи в інтегрованих групах /К.О.Кольченко та ін. – К. : Університет "Україна", 2015. – 76 с
13. Збірник законодавчо-нормативних документів щодо діяльності молодіжних громадських організацій інвалідів в Україні. – К.: «Соцінформ», 2003. – 56 с.
14. Капська, А. Й. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей [Текст]: навч. посіб. / Алла Йосипівна Капська, І. В. Пеша. – Рек. МОН. – К. : ЦУЛ, 2012. – 232 с.
15. Кириленко В. Дитина з проблемами у фізичному розвитку у загальноосвітній школі // Психолог. – 2004. - №7. – С. 10-12.
16. Кобзар Б., Постовойтов Є. Розвиток особистості учня в умовах соціально-реабілітаційного центру // Педагогіка і психологія. – 1999. - №1. – С. 59 – 69.
17. Концепція державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами // Дефектологія. – 1999. - №4. – С. 2-8.
18. Круглик О. Педагогічні умови розуміння художніх оповідань учнями з вадами слуху // Дефектологія. – 2007. - №2. – С. 52-56.
19. Мерсіянова Г. Індивідуальний підхід у процесі трудового навчання розумововідсталих учнів // Дефектологія. – 2007. - №2. – С. 22-27.
20. Миронова С. Особливості професійної діяльності колекційного педагога у роботі з сім'ями, що виховують дітей з порушенням у розвитку // Дефектологія. – 2006. - №4. – С. 27-30.
21. Підготовка соціальних педагогів до інтеграції дітей з особливостями психофізичного розвитку в середовище загальноосвітнього навчального закладу/ Упровадження інноваційної освітньої парадигми в гірських школах Українських Карпат / За наук. ред. д. п. н. Оліяр М.П.; ДВНЗ «ПНУ ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ: Супрун В. П., 2019. С.419 -439.
22. Розвиток ідеї соціально-педагогічної підтримки дітей з обмеженими можливостями в історичному контексті // Соціальна педагогіка: теорія і практика. - 2006. - №2. – С. 93 – 98.
23. Скрипник Т. Особливості формування передоснов навчально-пізнавальної діяльності у дошкільників із ДЦП // Дефектологія. – 2004. - №4. – С. 22-25.
24. Соціальна педагогіка: Підручник / За ред. проф. А. Й. Капської. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 256 с.
25. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів. Резолюція Генеральної асамблеї ООН №48/96, прийнята на сорок восьмій сесії ГА ООН. – К., 2003. – 40 с.
26. Стасюк, О. М. Удосконалення управління зв'язками з громадськістю в центрах реабілітації осіб з особливими потребами [Текст]:організаційно-методичні рекомендації / О. М. Стасюк, В. І. Франчук. – Львів : Ліга-Прес, 2008. – 76 с
27. Стрюк К. Виховання позитивних взаємин у дітей-сиріт з розладами нервової системи // Дефектологія. – 2002. №2. – С. 34-35.
28. Тесленко В. Педагогічна підтримка ліцеїстів з обмеженими можливостями // Рідна школа. – 2005. - №5. – С. 46-47.

29. Тесленко В. Соціалізація дітей з обмеженими можливостями в умовах регіональної програми соціально-педагогічної підтримки // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2007. - №2. – С. 22-29.
30. Тесленко В. Соціально-педагогічне проектування як засіб управління регіональною системою соціально-педагогічної підтримки дітей з обмеженими можливостями // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2007. - №1. – С. 35-39.
31. Холостова Е.И. Социальная работа с инвалидами [Текст]: учебное пособие / Евдокия Ивановна Холостова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Издательско-торговая корпорация "Дашков и К", 2013. – 240 с.
32. Хохліна О. Теоретичні аспекти функціонування реабілітаційних центрів для осіб з порушеннями психофізичного розвитку // Дефектологія. – 2007. - №2. – С. 29-31.
33. Шаргородська С. Реабілітація дітей з особливими потребами (з досвіду роботи творчої групи практичних психологів і соціальних педагогів) // Психолог. – 2004. - №10-11. – С. 56-59.
34. Юрків Я. Специфічні потреби дітей з розумовою обмеженістю // Соціальна педагогіка: теорія і практика. - №1. – 2006. – С. 38- 43.
35. Колупаєва А. Інклюзія - соціальна модель устрою суспільства / А. Колупаєва, О. Таранченко // Початкова школа. - 2017. - № 2. - С. 47-50. - Бібліогр. в кінці ст.
36. Чупахіна С. Підготовка майбутнього педагога до роботи з батьками дітей дошкільного віку в умовах інклюзивної освіти / С. Чупахіна // Освітній простір України. - 2016. - № 7. - С. 113-119. - Бібліогр. в кінці ст.

7. Контактна інформація

Кафедра	Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи м. Івано-Франківськ, вул. Бандери, 1 каб. 802 тел. (0342) 57-00-05 kspsr@pnu.edu.ua
Викладач (і) Гостьові лектори	Ворощук Оксана Дмитрівна
Контактна інформація викладача	+380972242092 oksana.voroshchuk@pnu.edu.ua

8. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету:
--------------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Кодекс честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» ➤ Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». ➤ Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». ➤ Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», ➤ Лист МОН України — До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності. <p>Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за посиланням: https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/</p>
Пропуски занять (відпрацювання)	<p>Відповідно до «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ — Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника I (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019).</p> <p>Ознайомитися з положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/</p>
Виконання завдань пізніше встановленого терміну	<p>Відповідно до «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019) якщо, студент виконав завдання пізніше встановленого терміну, без попереднього узгодження ситуації з викладачем, оцінка за завдання - «незадовільно».</p> <p>Ознайомитися із положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/</p>
Невідповідна поведінка під час занять	<p>Невідповідна поведінка під час заняття регламентується рядом положень про академічну доброчесність (див. вище) та може призвести до відрахування здобувача вищої освіти (студента) «за порушення навчальної дисципліни і правил</p>

	внутрішнього розпорядку вищого закладу освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» «Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти» - ознайомитися із положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/
Додаткові бали	Отримання додаткових балів за дисципліною можливе в разі виконання індивідуальних завдань, попередньо узгоджених з викладачем.
Неформальна освіта	Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №819 від 29.11.2019) - https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/ . Рекомендовані платформи Coursera, Edera, Prometheus.

Викладач

Ворошук О. Д.

